

श. ५२११४९/५२११
५३/२१ नं. २०६९
१०/१०/२५
जय प्रकाश चौधरी
नगर प्रमुख

खडक नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
कल्याणपुर, सप्तरी
मधेश प्रदेश, नेपाल

स्थानीय राजपत्र

खडक नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड: ९

संख्या: ६

कार्यपालिकाबाट पारित मिति : २०८२/१०/२२

बाल संरक्षण तथा सिफारिस प्रणाली निर्देशिका, २०८२

बाल संरक्षण तथा सिफारिस प्रणाली निर्देशिका, २०८२

१. पृष्ठभूमि

नेपालले बालअधिकारको संरक्षण र सम्बर्धनका लागि विभिन्न अन्तराष्ट्रिय र राष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरू जनाएको छ । बालअधिकार महासन्धी १९८९ को नेपाल पक्ष राष्ट्र हो । ऐतिहासिक रूपमा नेपालको संविधानको धारा ३९ मा बाल अधिकारलाई मौलिक हकका रूपमा व्यवस्था गरिएको छ । स्थानीय सरकारलाई बाल अधिकारको प्रवर्धनका लागि नेपालको संविधान २०७२ र स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा जिम्मेवारीहरूको व्यवस्था गरिएको छ । यीनै संवैधानिक र कानुनी व्यवस्थाहरूलाई मध्यनजर गर्दै खडक नगरपालिकालाई बालमैत्री नगरपालिकाका रूपमा विकास गर्ने उद्देश्यका साथ यो बाल संरक्षण तथा सिफारिस प्रणाली निर्देशिका २०८२ तयार गरिएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- (१) यस निर्देशिकाको नाम “बाल संरक्षण तथा सिफारिस प्रणाली निर्देशिका २०८२” रहेको छ ।
- (२) यो निर्देशिका तुरुन्त लागू हुनेछ ।
- (३) यो निर्देशिका अनुसार बाल हिंसा सम्बोधन गर्न पालिका स्तरमा स्थापना हुने सिफारिस व्यवस्था संयन्त्रको सञ्चालन, अनुगमन, अभिलेखीकरण र प्रतिवेदन यसै निर्देशिका बमोजिम हुनेछ ।

२. परिभाषा

विषय वा प्रसङ्गले अर्थ नलागेमा निर्देशिकामा:

- (क) “उत्तरजीवी” भन्नाले बाल हिंसामा परेका व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कुनै पनि क्षेत्र, घर, समाज, कार्यस्थल, राजनीति वा अन्य आधारमा हिंसाजन्य व्यवहार, विभेदमा परेका व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ ।
- (ख) “बाल हिंसा” भन्नाले कुनै पनि स्थानमा हुने शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य दुर्व्यवहार, सामाजिक कुरीतिजन्य व्यवहार लगायत लैङ्गिक भेदभावका आधारमा हुने हिंसा तथा प्रचलित नेपाल कानूनले बाल हिंसा भनि परिभाषित गरेका कार्य समेत सम्झनु पर्दछ ।
- (ग) “पालिका” भन्नाले यस खडक नगरपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (घ) “कार्यपालिका” भन्नाले नेपालको संविधान २०७२ को धारा २१६ को उपधारा (१) र (२) बमोजिम गठन भएको नगर कार्यपालिका भन्ने सम्झनु पर्दछ ।
- (ङ) “निर्देशिका” भन्नाले यस पालिका अन्तर्गतको “बाल संरक्षण तथा सिफारिस प्रणाली निर्देशिका २०८२” सम्झनु पर्दछ ।

- (च) "कोष" भन्नाले बाल हिंसा प्रभावितको सहायताका लागि नगरपालिका अन्तर्गत स्थापना गरिएको बाल कोषलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (छ) "समिति" भन्नाले यस पालिका अन्तर्गत रही बाल हिंसा उद्धार तथा सिफारिस व्यवस्था कार्यान्वयनका लागि यस निर्देशिकाको दफा ३ बमोजिम गठन गरिएको सिफारिस समिति र यसमा रहेका पदाधिकारी एवं सबै सदस्यहरूलाई सामूहिक वा एकल रूपमा समेत सम्झनु पर्दछ ।
- (ज) "संयोजक" भन्नाले यस निर्देशिकाको दफा ३ बमोजिम गठन भएको सिफारिस समितिको संयोजकलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (झ) "पदाधिकारी" भन्नाले यस निर्देशिकाको दफा ३ बमोजिम गठन गरिएको सिफारिस समितिका संयोजक, सदस्य र सदस्य सचिव समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ञ) "घटना व्यवस्थापक" भन्नाले घटनाको दर्ता देखि समापन नहुञ्जेलसम्म उत्तरजीवी सँग नियमित सम्पर्क व्यक्तिको रूपमा काम गर्ने आधिकारिक व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।
- (ट) "प्राथमिक सेवाप्रदायक" भन्नाले उत्तरजीवीलाई अनवश्यक सेवा तथा सहयोगका लागि पहल गर्ने पालिकाबाट अनुमति प्राप्त संघसंस्था वा निकाय सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) "सुपरिवेक्षक" भन्नाले घटना व्यवस्थापकलाई सुपरिवेक्षण, सहयोग र समन्वय गर्ने व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद-२
सिफारिस समिति

३. सिफारिस समितिको गठन तथा निर्देशिका:

- (१) कार्यपालिका मातहत रही नगरपालिका क्षेत्र भित्र घटेका सम्पूर्ण बाल हिंसा प्रभावितहरूको समग्र सुरक्षा, सेवा तथा सहायताको उपलब्धताको लागि घटना व्यवस्थापन, अनुगमन तथा समन्वयात्मक भूमिकाका साथै बाल हिंसा रोकथाम र नियन्त्रणका उपायहरू अवलम्बन गर्ने जिम्मेवारी सहितको कार्यसम्पादन गर्न देहाय बमोजिमको एक सिफारिस समितिको गठन हुनेछ ।
- (क) नगरपालिका उप-प्रमुख -संयोजक
- (ख) कार्यपालिका सदस्यहरू मध्येबाट कम्तिमा १ जना महिला सदस्य सहित ३ जना -सदस्य
- (ग) सामाजिक विकास अधिकृत वा सामाजिक विकास शाखाको प्रमुख -सदस्य
- (घ) कानून, चिकित्सा, प्रहरी र मनोविमर्श सेवा प्रदायकबाट एक-एक जना सदस्य हुने गरी ४ जना -सदस्य
- (ङ) घटना व्यवस्थापनका लागि सुपरिवेक्षकको रूपमा छनौट भएको व्यक्ति -सदस्य
- (च) स्थानीय स्तरमा क्रियाशील बाल अधिकार तथा सशक्तिकरणको क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरूमध्येबाट कार्यपालिकाले तोके बमोजिम एक जना महिला सहित २ जना -सदस्य
- (छ) बाल कल्याण अधिकारी -सदस्य

समितिले आवश्यकतानुसार संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरू एवम् विषय विशेषज्ञहरूलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(२) निर्देशिका: दफा ३ को उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको सिफारिस समितिको पुनर्गठन समिति गठन भएको मितिबाट हरेक १ वर्षमा गरिनेछ ।

४. सिफारिस समितिका काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) अत्यावश्यक अवस्थामा बाहेक सिफारिस समितिको बैठक त्रैमासिक रूपमा बस्ने ।
- (२) बाल हिंसा रोकथाम । नियन्त्रण सम्बन्धी सूचना तथा चेतनामूलक सामग्री तयार पारी पालिका अन्तर्गतको सम्बन्धित कार्यालयहरूमा उपलब्ध गराउने ।
- (३) पालिकामा रहेका बाल हिंसा विरुद्ध कार्यरत तथा प्रभावितको सहायतामा काम गरिरहेका संघसंस्थाहरूको नक्शाङ्कन गर्ने तथा यियमित रूपमा अद्यावधिक गर्ने ।
- (४) पालिका स्तरमा रहेका सुरक्षित बाल गृह, आश्रम स्थलहरू, अस्पताल वा स्वास्थ्य केन्द्र, कानूनी सेवा, मनोविमर्श सम्बन्धी सेवाहरूको गुणस्तर मापदण्ड तोक्ने, अनुगमन गर्ने र गुणस्तर सुनिश्चित गर्न आवश्यक निर्देशन दिने ।
- (५) सिफारिस प्रणालीलाई प्रभावकारी, मर्यादित एवम् उत्तरजीवी केन्द्रित बनाउन पहल गर्ने ।
- (६) जिल्लाको अस्पताल अन्तर्गत लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्रसँग उत्तरजीवीका लागि आवश्यक सेवा प्रदान गर्न समन्वय एवम् सिफारिस गर्ने ।
- (७) बाल कोष परिचालन गरी उत्तरजीवीलाई सहायता पुर्याउन आवश्यक पहल गर्ने ।

- (८) बाल हिंसा विरुद्ध पालिकामा कार्यरत इच्छुक संघसंस्था वा निकायलाई प्राथमिक सेवा प्रदायकको रूपमा अनुमति प्रदान गर्न पालिकालाई सिफारिस गर्ने ।

परिच्छेद-३ घटना व्यवस्थापन

५. घटना व्यवस्थापन समितिको गठन

बाल हिंसा पीडित वा उत्तरजीवीका लागि उपचार तथा अन्य सेवाहरु व्यवस्थापन गर्नका लागि देहाय बमोजिमको घटना व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

(क) महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक शाखा प्रमुख	-संयोजक
(ख) वकिल वा कानुनी सल्लाहकार	-सदस्य
(ग) सामाजिक विकास शाखा प्रमुख/प्रहरी	-सदस्य
(घ) स्वास्थ्य केन्द्रको प्रमुख	-सदस्य
(ङ) बाल कल्याण अधिकारी	-सदस्य सचिव

घटना व्यवस्थापन समितिले सम्बन्धित घटना व्यवस्थापन, उत्तरजीवी र उसको अभिभावकलाई आवश्यकतानुसार बैठकमा सहभागी गराउन सक्ने छ । यसरी सहभागी गराउँदा घटना व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्देशक सिद्धान्तहरुको पालना गर्नुपर्नेछ ।

६. घटना व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) त्रैमासिक रूपमा नियमित र आवश्यक परको जुन सुकै समयमा बस्न सकिने ।
- (२) सम्बन्धित घटना व्यवस्थापनको सहयोगमा स्याहार योजना निर्माण गर्ने,
- (३) स्याहार योजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग तथा मार्गदर्शन गर्ने,
- (४) घटना व्यवस्थापन सम्बन्धी अभिलेखहरु सुरक्षित, गोप्य एवम् दुरुस्त राख्ने,
- (५) घटना व्यवस्थापनबारे प्रगति एवम् चुनौतिहरुको समीक्षा गर्ने,
- (६) पुनर्स्थापना, कानूनी उपचार र थप स्वास्थ्य उपचारका लागि अस्पतालमा प्रेषण गर्नुपरेमा समितिले निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- (७) घटना व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि तालिम आयोजना गर्ने,
- (८) हिंसा प्रभावितहरुका लागि प्रेषण पुस्तिका तयार पार्ने तथा वितरण गर्ने गराउने,
- (९) बाल हिंसा पीडित वा उत्तरजीवीका लागि बाल कोष सञ्चालन कार्यविधि बमोजिम उत्तरजीवीलाई आवश्यक पर्ने सहायताको माग गरी सिफारिस समितिको संयोजक समक्ष पेश गर्ने ।
- (१०) हिंसा पीडित वा उत्तरजीवीहरुको घटनामा छलफल गरी मेलमिलाप गराउने, पुनःस्थापना गर्नुपर्ने वा अदालतमा पठाउनु पर्ने वा अन्य सेवा प्रदायक कहाँ पुर्याउनु पर्ने बारे निर्णय गर्ने र उक्त निर्णय कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने ।

७. प्राथमिक सेवा प्रदायकको छनौट:

पालिका अन्तर्गत बाल हिंसा विरुद्ध कार्यरत संस्था वा निकायकाहरु मध्ये इच्छुक संस्था वा निकायलाई तोकिएको मापदण्डको आधारमा समितिको सिफारिस बमोजिम इच्छुक संस्था वा निकायसँग सम्झौता गरी प्राथमिक सेवा प्रदायकको रूपमा काम गर्ने अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ।

द. घटना व्यवस्थापन समितिको संयोजक

(१) घटना व्यवस्थापन समितिको संयोजक

- (क) घटना व्यवस्थापन समितिको बैठकको प्रमुखको रूपमा भूमिका निर्वाह गर्ने,
- (ख) घटना व्यवस्थापन प्रक्रियामा आन्तरिक र बाह्य सरोकारवालाहरूसँग संयोजनकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,
- (ग) उत्तरजीवीकहरु कहाँ आवश्यकतानुसार अनुगमन गर्ने र मार्गदर्शन गर्ने,
- (घ) घटना व्यवस्थापनका लागि आवश्यक श्रोत, साधन र सेवाहरु प्राप्तिका लागि पहल गर्ने,
- (ङ) सिफारिस समिति र घटना व्यवस्थापन समिति बीच पुलको काम गर्ने,
- (च) समिति सिफारिसमा घटना समापन वा स्थानान्तरण गर्ने,
- (छ) घटना व्यवस्थापन समितिका निर्णयहरु लागु गर्ने गराउने।

(२) प्राथमिक सेवा प्रदायक

- (क) तालिम प्राप्त घटना व्यवस्थापक नियुक्त गर्ने,
- (ख) घटनाको बारेमा जानकारी प्राप्त गर्ने र प्रथम सम्पर्क बिन्दुको रूपमा घटना व्यवस्थापनको प्रक्रिया अगाडि बढाउने,
- (ग) घटना व्यवस्थापकलाई घटना व्यवस्थापनका सम्पूर्ण चरणहरुमा सहयोग गर्ने,
- (घ) स्याहार योजना बमोजिम उपलब्ध प्रत्यक्ष सेवाहरु प्रदान गर्ने र अन्य सेवाहरुका लागि सिफारिस गर्ने,
- (ङ) घटना व्यवस्थापन समितिका निर्णय एवम् निर्देशनहरुको पालना गर्ने।

(३) सुपरिवेक्षक

- (क) घटना व्यवस्थापकलाई सुपरिवेक्षण गर्ने तथा आवश्यक मार्गदर्शन एवम् सहयोग गर्ने,
- (ख) स्याहार योजना कार्यान्वयनका लागि सेवाहरु सिफारिस गर्ने,
- (ग) उत्तरजीवीले गुणस्तरीय सेवा पाए नपाएको अनुगमन गर्ने,
- (घ) घटना व्यवस्थापकको सहयोगमा स्याहार योजनाको समीक्षा एवम् पुनरावलोकन गर्ने,
- (ङ) घटना समापन वा स्थानान्तरण गर्न घटना व्यवस्थापन समितिका संयोजकलाई सिफारिस गर्ने,
- (च) अभिलेखहरुको गोपनीयताका लागि आवश्यक प्रबन्ध गर्ने तथा अद्यावधिक र सुरक्षित राख्ने,
- (छ) अभिलेख सुरक्षा नीति (Data Protection Policy) को दायरामा रही घटना व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक जानकारी प्रदान गर्ने,
- (ज) घटना व्यवस्थापन समितिका संयोजकको सल्लाह बमोजिम बैठक आयोजना गर्ने,

(भ) घटना व्यवस्थापन समितिको सदस्य सचिव र सिफारिस समितिको सदस्यको रूपमा सम्बन्धित समितिका बैठकहरूमा भाग लिने ।

(४) घटना व्यवस्थापक

- (क) घटना व्यवस्थापकका लागि उत्तरजीवीको सम्पर्क व्यक्तिको रूपमा कार्य गर्ने,
- (ख) घटनाको जानकारी पाए पछि उत्तरजीवीसँग सम्पर्क गर्ने वा घटना दर्ता गर्ने वा उत्तरजीवीको सहमति लिई प्रक्रिया अगाडि बढाउने
- (ग) घटनाको लेखाजोखा गर्ने र सुपरिवेक्षकको सहयोगमा स्याहार योजनाको मस्यौदा तयार पार्ने
- (घ) घटना सम्बन्धी छलफल बैठकमा सहभागी हुने
- (ङ) स्याहार योजना अनुसार उत्तरजीवीलाई सेवा प्रदान गर्ने र सोको प्रगति नियमित रूपमा सुपरिवेक्षकलाई पेश गर्ने
- (च) उत्तरजीवीलाई नियमित रूपमा सम्पर्क एवम् ताकेता गर्ने र स्याहार योजना अनुसार परिवर्तन भएनभएको विवरण सुपरिवेक्षकलाई जानकारी गराउने
- (छ) सुपरिवेक्षकको सहयोगमा आवश्यकतानुसार स्याहार योजनाको पुनरावलोकन गर्ने तथा सोही अनुसार सेवा उपलब्ध भएको सुनिश्चित गर्ने
- (ज) घटना समापन वा स्थानान्तरणका लागि सुपरिवेक्षक मार्फत घटना व्यवस्थापन समितिको संयोजकलाई सिफारिस गर्ने
- (झ) सुपरिवेक्षकले दिएका निर्देशनहरूको पालना गर्ने

परिच्छेद-४
स्पष्टीकरण, संशोधन र खारेजी

९. निर्देशिकाको व्याख्या र स्पष्टीकरण

- (१) यस निर्देशिका सम्बन्धी अन्तिम व्याख्या गर्ने अधिकार नगर कार्यपालिकामा निहित रहने छ ।
- (२) यस निर्देशिकामा कुनै विषयहरू प्रष्ट नभएमा कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।
- (३) यस निर्देशिकामा कुनै विषयहरू उल्लेख नभएको तर सिफारिस समिति वा घटना व्यवस्थापन समितिले आफ्नो कामको सिलसिलामा नगरी नहुने कार्यहरू गर्न आवश्यक भएमा कार्यपालिकाले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

१०. निर्देशिकाको संशोधा र खारेजी

- (१) यस निर्देशिकामा उल्लेख भएका कुनै प्रावधान संशोधन वा खारेजी गर्न वाञ्छनीय छु भन्ने लागेमा सिफारिस समितिले संशोधन तथा खारेजी सम्बन्धी मस्यौदा प्रस्ताव तयार पारी पालिका प्रमुख मार्फत कार्यपालिकाको बैठकमा निर्णयार्थ प्रस्तुत गर्न सक्नेछ ।
- (२) यस दफामा उल्लेख भए बमोजिमको सिफारिस समितिको संशोधन वा खारेजी प्रस्तावलाई पूर्ण वा आंशिक रूपमा पारित गर्ने वा नगर्ने भन्ने कार्यपालिकाको बहुमतले गरे बमोजिम हुनेछ ।
- (३) यस निर्देशिकाको कुनै प्रावधान स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ वा नेपालको संसदीय, प्रादेशिक वा पालिकाको कुनै पनि प्रचलित कानून व्याख्या गर्ने अधिकार नगर कार्यपालिकालाई हुनेछ ।

स्वीकृत मिति: २०८२/१०/२२

आज्ञाले
हरेन्द्र कुमार श्रेष्ठ
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
हरेन्द्र कुमार श्रेष्ठ
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत